

Družinske bele miši

O vzgoji med življenjskim eksperimentom in ljubečim vedenjem, o vzgoji, ki funkcionira

Andrej Jelen

Dva meseca po rojstvu so zaslišali mamico: »Še dojite? Ja? Lepo. Tako zdrav, velik in debelušen je. Pridno je. Kako pogosto pa? Na dve uri? Še vedno? Prepogosto. Da se ne razvadi!« Tako se danes začnejo in nadaljujejo vzgojna priporočila dvojne morale. Zakaj bi se vendarle družba izobilja odpovedovala, če si lahko privoščijo? Če je kriza v vzgoji, kriza vrednot, ki so potonile na koncu drugega tisočletja, si jih je treba izmisliti na novo, in jih po možnosti znanstveno utemeljiti?

Še preden sem si zaslužil prve čestitke za novega prišleka, sem že dobil prve priročnike. Praktične nasvete držanja dojenčka in manevriranje z njim, napoved razvoja motoričnih in govornih sposobnosti po starosti, pa še koristno-ironične, tolažilne napotke za mlade očke, kjer na vprašalnik o pripravljenosti na očetovstvo lahko obkrožiš

- a) žuriral bom, kot sem doslej;
- b) zalogo piva si bom naredil kar doma;
- c) življenje se bo povsem spremenilo, nestrpnost ga pričakujem.

Potem sem lepega dne postal oče. Sestra je moji družini podarila knjigo Jespera Juula. Spet, še en priročnik, bi pomislil, če ne bi njegovega avtorja, družinskega terapevta, zadnje čase gledal v rednih rubrikah in izrednih intervjujih. Kolegica je njegovo knjigo podarila možu, v službi so govorili o njem, njegove podobe so štrlele iz odprtih revij, nastavljenih za pozornost naključnih bralcev. Po navdušenju bi sodil, da se nam obeta novi rešitelj, ne sveta, zagotovo, temveč družine. Če gre pri negi predvsem za ljubeznive, naravne, medicinske prijeme, ki jih posredujejo babice in internetni forumi; če gre pri razvoju telesa in sposobnosti za delitev izkušenj z znanci–starši v okviru časovnega usklajevanja preverjenih empiričnih raziskav, pa je vzgoja netehnicistično odprto polje, ki od staršev zahteva, da se postavijo na svoje poklicano mesto. A zdi se, da se vzgoje lotevamo kakor mačka okrog vrele kaše. Priporočila se gibljejo med čutečim razumevanjem, ki nikoli ni dovolj prežvečeno, da se ne bi spisalo na novo, in obujanjem starih dobrih časov trde roke, ki so »žal« minili. Ker me vzgoja že po pedagoški profesiji mora zanimati, se bom tukaj posvetil predvsem naprednejši, tisti, za katero se zdi, da je družina eksperiment.

VREDNOTE PRI ROKI

Da je potreben priročnik za vzgojo otrok, ni zgolj samoumevno, kot je uporaba priročnika novega tehnološkega izdelka, temveč zgleda, da je celo nujna ob današnji vzgojni zmedbi. Starši so bili vedno negotovi, pravi Jesper Juul, razlika je morda le v tem, da današnji starši to svojo negotovost izražajo z občudovanjem vredno odkritostjo. In ne ostanejo pri tem, prebirajo poljudno in strokovno literaturo, sprejemajo priporočila, kombinirajo metode, postajajo pravi psihologi, sociologi. Vendar negotovost ne izgine, saj si strokovnjaki nikakor niso enotni, starši pa hlepijo po rešitvah točno določenih težav. Sprejemanje vsakdanjih odločitev kajpak ni preprosta izpeljava splošno veljavnih vrednot. Kajti, katere so že splošno veljavne vrednote? Juul je mnenja, da se povečini človek slabo pozna in temu primerno slabo ravna s seboj, a ne krivi posameznikove lenobe, temveč najde kolektivno nezrelost. Ker se tudi najuglednejše osebnosti, ki bi lahko družinam odpirale nove perspektive v smislu družinske politike, profilirajo v glavnem tako, da nastopajo proti nečemu in ne za nekaj, ponudi Juul bralcu v razmislek temeljne vrednote, ki so rezultat njegovih osebnih prepričanj in omogočajo duševno in družbeno korist. Enakovrednost, integriteta, odgovornost, avtentičnost so vrednote, ki jih razgrne knjiga Družinske vrednote. Ali to pomeni, da delujejo zgolj v družini, zunaj nje pa naj se družinski član znajde, kot ve in zna? In zakaj postavlja avtor avtentičnost kot vrednoto? Zakaj se starši pretvarjajo, da so nekaj drugega, kot bi morali biti, tisti, ki bi iz varnega zavetja doma otroka vzgojili v mladega človeka, ki z lastnimi načeli in mnenji pokončno vstopa v javni prostor? Ali ni potem kriza vrednot zgolj zanikanje javnega, po-

litičnega prostora, prostora potrjevanja? Se vzgoja, priprava na javno življenje, tako omeji na obnašanje, vedenje, pozo, blef? Bodite pristni! Za srečno životarjenje? Po sociološki formuli je družina osnovna celica družbe, njene vrednote, se zdi, se kar avtomatično širijo na družbo. Celica, ta biološki termin, se zlahka navzame medicinskih lastnosti, in v današnji obsedenosti z zdravjem je le korak, da iz potencialno rakavih družinskih celic dobimo bolno družbeno telo. Ali je torej skrb za javno, skrb za zdravo družino? Ne, vzgoja ne sme biti zgolj skrb za srečo, varnost in zdravje. Juula tu ni mogoče sistematično kritizirati, saj uporablja terapevtski, poljudno strokovni, nekonsistentni jezik, kjer ena beseda enkrat pomeni eno, drugič drugo. Mene pa predvsem zanima družbena logika, ki ob njem in z njim prevladuje – kako terapevtska razlaga vzgojne problematike določa miselnost napredne večine?

LJUBEZEN DO BLIŽNJEGA

Ljubezni bi v družini ne smelo manjkati. Prevladujoča ljubeča čustva omogočajo varne in ugodne razmere za razvoj otrok. Pri vzgoji je bistveno, da se oba od staršev strinjata v temeljnih vrednotah, piše Juul, iz teorije v prakso pa jih preprosto prelijemo po svetopisemski zapovedi: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. Nasploh razumemo družino in vzgojo skozi prizmo ljubezni pri odsotnosti nasilja. A medtem ko na novo določamo in si prizadevamo sankcionirati razne oblike nasilja, ljubezen uhaja poimenovanju. Še posebej shizofrene so predstave iz medijev množičnega poneumljanja. Zdi se, da povzdigovanje ljubezni kot tudi svobode nima nič skupnega z mučnimi vzgojnimi prijemi. Ljubezen se smatra za tisto najbolj privatno čustvo, brez nje je intimna vez zgolj dogovor. A hkrati je tudi glavno družbeno vezivo. Deliti intimna spoznanja, objaviti neizrekljive čarobne trenutke, razdajati, izdajati se, izpovedati (ne)srečo za kanec pozornosti, ustvariti si svoj planet. Koliko časa porabimo za mreženje oseb prek spleta, za ljubeznivo, povečini nekoristno, brezglavo udejstvovanje. Na spletnih družabnih/družbenih omrežjih že zgodnji najstniki ne delujejo osamljeni, kajti svoje interese, čustva, všečnosti, delijo z mnogimi, temveč prepuščeni, razpuščeni, kakor bi jih svet zapustil. »Biti retar-diran, ne pomeni, ne biti ljubljen,« je copy-paste objava pubertetnice, od katere zvemo več o sami ljubezni kot iz razglabljanj knjig za osebnostni razvoj o pravi ljubezni ali zaljubljenosti, o pogojni ali brezpogojni ljubezni ter njenih aplikacijah. Seveda

se je nesmiselno spraševati o koristoljubju, velja se usmeriti k sami naravi ljubezni. Začeti je treba tam, od koder jo Zahod pozna in prakticira, po Jezusu Kristusu, in prisluhniti Hannah Arendt in njenemu razkritju Avguštineve razširitve ljubezni do bližnjega na vse človeške odnose.

Naj tvoja desnica ne vidi, kaj dela tvoja levica. Dobro dejanje ne sme biti videno, kajti javna dobrota je zgolj koristno dejanje, dolžnost. Pazite, da miloščine ne dajete tako, da bi vas videli drugi ljudje. Dejavná dobrota, ki hoče ohraniti svoj značaj, se mora skriti sama pred seboj, če se noče onemogočiti. O dobrih delih se tudi misliti ne sme, takoj ko so bila storjena, jih je treba pozabiti, ker že misel nanje, izniči bistvo storjenega. Če torej s tem nesvetnim, privatnim čustvom spreminjamo svet, si le brezupno lažemo.

LJUBEZEN DO DRUŽBE

Po logiki osnovne celice družbe je ljubezen vezivo celotne družbe. Javne razprave o družinskih temah so zavajajoče, sovražne, neobvladljive, takoj ko zasebna prepričanja grozijo državljanskim pravicam, ko zasebno vstopa v javni prostor. Takrat se začne privatno kazati kot javno po analogiji: politika je ekonomija, država je podjetje. Hkrati pa privatno ni več skrito, družina je izpostavljena očem javnosti. Podobno kot seme vzklje le v temi in prodre v svetlobo, šele ko je dovolj močno, da kljubuje zunanjim razmeram, tako potrebuje otrok varno zavetje in skritost doma, da se razvije kot misleče bitje, ki je zmožno kljubovati družbenim norostim. Morda prav zaradi tega otroci slavnih staršev (v žarometu množičnih medijev prejšnjega stoletja) velikokrat slabo končajo ali le redko presežejo veličino in pomembnost svojih predhodnikov. Danes, ko je potencialna slava na doseg klik, se družina razgalja kar sama. Ni jih malo mamic, pa tudi kakšen očka se najde, ki nad imenom in priimkom svojega spletnega profila prikazujejo sliko svojega malčka – moj otrok, to sem jaz. Otroka skrči na samovoljnega hišnega ljubljence, ki še ne poseduje volje, da bi lahko preprečil zablude najboljših starševskih želja – naj vsi vidijo užitke in lepoto za štirimi stenami našega doma ali bolje – naš počitniški raj. Otroci nimajo varnega prostora, kjer bi lahko odrasli, in to v času, ko se otroku nikoli nismo bolj posvetili in mu pripisali tolikšne veljave. Otroke smo spremenili v nekakšen sam svoj svet, kjer so prisiljeni, da se izpostavljajo luči javnega obstoja, kakor bi bili pomanjšani odrasli.

Očarljivosti tega otroškega sveta niso samo predmet naključnega klepeta, temveč najresnejše vsakodnevne teme, ki bodrijo in osmišljajo vsakdanje rutinirano življenje »kuća–posao–posao–kuća« dašnjega človeka, ki noče biti ne viden ne slišan, saj si želi biti zgolj srečen. Infantilizacija družbe pa ni naključna, temveč vodena. Učenje skozi igro, zabavno do znanja, nadomestitev učenja z večšino so tudi šolske strategije. Danes ni več pomembno, kaj znaš, še manj, kako misliš, temveč ali si kompetenten, ali obvladuješ skupek vedenjskih vzorcev za učinkovito uporabo znanja. A to je tema, ki zadeva predvsem izobraževanje. Tu naj zgolj omenim, da je Jesper Juul spisal knjigo z naslovom *Kompetentni otrok*, ta je v Skandinaviji »biblija vzgoje« že več kot desetletje. Po njegovo je otrok kompetenten že od rojstva, ker ima svojo osebnost in je zato po človeški in socialni plati kompetenten partner svojim staršem. Starši, izgubljeni med patriarhalno avtoritarnostjo in demokratično svobodo, ki so se pripravljali učiti kompetenc, pa to šele lahko postanejo ter ponovno vzpostavijo lastno kompetentnost. Ti si kompetentni, jaz sem kompetenten, mi smo kompetentni – funkcioniramo! A Skandinavija je še daleč. Pri nas imamo bolj kot z nekompetenco opraviti z nekonfliktno prioriteto, pri čemer je kreganje že glasno izrečena beseda.

NEKONFLIKTNA DRUŽBENA PRIORITETA

»Ne, zaradi službe se že ne bomo kregali,« ti poreče človek, ki zatrdi, da loči zasebne odnose od javne poklicanosti. Taki bi očitno morali brati Juula zares, ki pravi, da so konfliktna situacija (že) z otroki »dragulji«, pri čemer izbrana primerjava priča tudi o pogostosti rabe tega plodnega načina izmenjave mnenj. Nekonfliktna družba pa še najmanj tolerira nasilje v družini. Demokratizacija v vseh pogledih, izogibanje starševskega vodstva, prepuščanje odločanja otrokom so potrošniško idealiziranje koncepta želje. Miselnost, da je življenje dobro, ko dobiš, kar hočeš, se nujno izteče v nasilje. Juul zato vpelje enakovrednost, vrednato za otroke in starše, ki spoštujejo dostojanstvo drug drugega. A koliko izrazito nasilnih staršev, ne tistih, ki jim včasih tudi z dobrimi mislimi spodleti, se bo oprijelo njegovih in podobnih priročnikov, in odpravilo škodljivo vedenje do svojih otrok? Če starši niso sposobni varovati svoje otroke, je potrebno otroke varovati pred starši. Kako? Vzgojno–izobraževalni delavci smo bilo o tem posebej poučeni.

Šola po projekciji in po sledih družbenega napre-

dovanja zgolj izobražuje. Vzgoja je smatrana kot prisila in zato ne sme biti prepuščena samovolji posameznih pedagoških delavcev ali celo institucionalizirani ideologiji vseslovenske šole. Red znanja naj s trajnostno razvojnimi prepričanji družbeno–tehnološkega napredka disciplinira in navdušuje mlade za pravičnost in mir, nacionalno pripadnost, državotvorno participacijo in skrb za naravo. Vzgojo naj torej izvajajo starši, kakor vedo in znajo. A tudi njim je v prihodnje ne bomo zaupali več. Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini smo delavci VIZ dolžni pristojne organe obvestiti že ob samem sumu uporabe nasilja nad otroki. Od nas se pričakujejo razumevanje, zagotavljanje varnosti, zaščita in pomoč žrtvi, obenem nam je bilo podeljeno pooblastilo za pridobivanja zaupanja žrtve in navodila za postopek takojšnje prijave storilca. Skupaj s tiskano brošuro *Kako izvemo za nasilje v družini* smo med drugim izvedeli, da so mlajši zgovornejši. Ali bomo otrokom kmalu tiskali tudi Maovim podobne rdeče knjižice z moralno dolžnostjo zatoževanja staršev, se ne ve. Zakon so razredniki potencialnim (po statistiki se nasilje v Sloveniji dogaja četrtini otrok) storilec, staršem, predstavili na prvem roditeljskem sestanku. Zdi se, kakor da hoče šola spet pridobiti vzvode strahospoštovanja. Medtem ko so učitelji pod pritiskom staršev kot zastopnikov pravic svojih otrok v strahu pred inšpekcijo, ki kontrolira le njihove administrativne kompetence, bodo sedaj starši v strahu ne samo za prihodnost svojih otrok, temveč jih bo nekdo lahko za spodletelo vzgojo celo prijavil. Ta nekdo pa ni nujno, da bo anonimni sosed, ker se mu bo srce paralo ob grozotah z druge strani stene, temveč učitelj, zaupanja vredna oseba, ki se bo v dobro otroka pod prijavo podpisal z imenom in priimkom.

»Telesno nasilje je gotovo ena najučinkovitejših metod pri vzgoji otrok – če pod učinkovitostjo razumemo to, da odrasli čim prej dosežejo cilj,« trdi Jesper Juul, in zdi se, da zanj nasilje ni a priori zlo. Nočemo trpinčenja in prisile kot vzgojnega nadomestka, bolj kot si strokovnjaki želijo, da bi z danim ukrepom proces upadanja nasilja upodobili s statistično preverljivo, padajočo krivuljo. Ali tukaj se moramo vprašati, kaj pomeni ta zakon v družbi, kjer so socialni problemi, posebni problemi? Permanentno reševanje posebnega, očiščevanje mor nasilja, se udejanja skozi kastriran ideal nenasilne družbe. Morebiti ni naključno, da so nam predavatelji poudarjali, da so nasilne lahko tudi

ženske, obenem pa navedli primere, kjer so storilci izključno bili moški. Očitno je vidno predvsem telesno nasilje. A kaj potem, ko ga izkoreninimo? Dušebrižni strokovnjaki bodo otrokom kastriranih staršev predpisali posebne potrebe ali farmakološka sredstva.

VREDNOTE NA TRGU

Zgleda, da nikakor ni jasno, koga je pravzaprav potrebno vzgojiti, vzgoje potrebne otroke ali o vzgoji zmedene starše. Morebiti je slednje potrebno le poučiti, saj si (pre)vzgojo odraslih lahko zamislimo samo z diktatorskimi prijemi. Vzgoja otrok pa je splošno sprejeta nuja, ki ni sporna v osnovi. Tudi Juul se strinja, da družinske vrednote ni mogoče vzpostaviti, ne da bi si postavili vprašanja, ki ne zadevajo zgolj privatno. »Po kakšnih pravilih je organizirana današnja družba? Ali lahko danes sploh razumemo sebe kot človeka, ne da bi razumeli filozofijo in delovanje trga? Ali želimo pravila trga res prenesti tudi v svojo družino?« Avtor nanje ne odgovarja. So mi pa na nek način odgovorili njegovi slovenski somišljeniki, znani, kapitalna družba in zavarovalnica, finančna podpornika predavanja Jespera Juula in dva tisoč brezplačnih izvodov njegove Mož in oče – knjiga zate. Na spletni strani flegma.si/fotr ponujajo Flegmo, naložbeno življenjsko zavarovanje, in omenjeno knjigo na dosegu klika. V predgovoru glavna moža delniških družb zapišeta, da se moramo fotri iz učiteljev preleviti v učence, pridobivati nova znanja, odkrivati spoznanja ter vzgajati s premišljenimi vzgibi in dobrimi zgledi, saj so v današnjem življenjskem tempu edina stalnica spremembe. Na mojo prošnjo so odpisali, da so veseli mojega zanimanja, in da mi brezplačno knjigo lahko dostavi njihov zavarovalniški agent, saj so prepričani, da je za dobro vzgojo potrebna tudi ustrezna finančna varnost družine. Da bi se izognil trošenju svojega časa in agentovih uslug, sem obšel tudi brezplačno koriščenje poučne vzgojne vsebine. Toliko o spremenljivem trgu in o tržni vrednosti, ki temelji na špekulaciji in zaupanju ljudi, več pa s pomočjo Hannah Arendt.

Kljub vidni depresiji na večini področij človeške dejavnosti še vztrajamo z idealom družbe – povečevanjem bogastva, izobiljem in srečo čim številnejših. Kadar danes govorimo o gospodarstvu ali o vzgoji, govorimo o ustvarjalnosti, obenem pa je potrošniška družba, družba, v kateri živimo, družba dela. Nekoč trajne dobrine, mizo in stol, porabimo tako hitro kot obleko in čevlje, te pa izrabimo kot

prej izrazito potrošne dobrine. Ustvarjanje se je preobrazilo v delo. Stvari ne ustvarjamo, temveč jih proizvajamo, ne uporabljamo jih, temveč trošimo. Prav tako premoženja posameznika ne merimo, koliko kdo ima, temveč koliko kdo zasluži, oziroma koliko je kdo zmožen potrošiti. Takoj ko bi začeli stvari uporabljati, bi obstoječe gospodarstvo propadlo. Delo pa ni najbolj čislana dejavnost zgolj v deželi pridnih ljudi, že Locke je odkril delo kot vir lastnine, Adam Smith kot vir bogastva, Marx pa kot vir produktivnosti in celo izraz človeškosti človeka. «Vrnitev k naravi» je družbeno sprejeta fikcija in dejavnost, ki ji ustreza, je delo, neomejen organski proces akumulacije in porabe, ki se sklada z neoliberalno rastjo neskončne presnove z naravo. Razvita družba izobila pa vzpodbuja proizvodnjo ustvarjalnosti, katere končni cilj je proizvod, in hkrati množico odvečnih ljudi kot stranski produkt. Ljudje so srečni, če sploh imajo delo. Kajti sreča delavnega človeka je v ravnotežju med izčrpanostjo in mirom, naporom in počitkom. «Nerazvite» človeške kapacitete izčrpujemo podobno kot silo živine, «razvita» delovna družba pa doživlja krizo vrednot, ko postaja delo tako lahko, da skoraj ni več ne muka ne trpljenje. Prekletstvo dela izginja, kot da bi se izgubila sama življenjska nuja. Nesrečna potrošniška množica, ki zaradi preobilja ne more vzpostaviti ravnotežja med delom in potrošnjo, uživa v lovljenju sreče in še kar naprej sanja o delu, ki bo nekoč hobi.

in kaj naj oče, ki delo opravlja z entuziazmom hobija, reče svojemu otroku, zakaj mu ne kupi najnovejšega kopača? O permissivni vzgoji je kajpak že slišal, ustreči vsaki otrokovi trenutni želji ni v redu, patriarhalne vzgoje svojih staršev pa se je tudi komajda odkrižal. Morda bi se moral na ta dogodek pripraviti že prej, prebrati priročnik Jespera Juula, kako se je treba obnašati ob takšnih in drugačnih situacijah, kako pripraviti otroka do tega, da razume trenutno željo zgolj kot muho enodnevnico. Juul je jasen, otrok mora sprejeti odgovornost za svoja dejanja. Ampak do česa? Odgovornost do sveta, odgovornost, ki je tudi oče prav dobro ne razume? Mogoče pa bo gradbeništvo sinov konjiček. Vsekakor je vredno poudariti, da je obnašanje, ki bi si ga lahko priučil zvedavi oče, skupek psiholoških lastnosti, ki nima nič skupnega z delovanjem, razkrivanjem različnosti, edinstvenosti oseb skozi govorjenje, nič z javnim prostorom in odgovornostjo do sveta. Obnašanje je a priori predvidljivo in preračunljivo, saj ga zaznajo tipala družbenih

znanosti. Zdi se, da ni etika, temveč umetnost preživetja, ključna preokupacija današnje družine. In družbe.

DRUŽINA V LABORATORIJU

»Za razvoj družine! Kako ustvariti dobro družinsko vzdušje in karseda kakovostne odnose v družini, med otroki in odraslimi? Kako izboljšati 'kemijsko' med sodelavci v podjetjih? Vsega tega se lahko naučimo samo od drugih in z drugimi!« vabijo z vstopne spletne strani panevropskega družinskega podjetja Familylab, osnovanega na družinskih vrednotah Jespera Juula. »Družinski laboratorij ni šola, temveč neke vrste laboratorij, kjer lahko starši iščejo, (ponovno) odkrivajo in eksperimentirajo s svojim pogledom na razvoj družine,« saj je »življenje s partnerjem in vzgoja otrok v veliki meri življenjski eksperiment.« Juul tudi zapiše, da je vzgoja pred petdesetimi leti 80% temeljila na moralnih standardih, 20% pa na znanju, in da je danes ravno nasprotno. Vedenje o otrocih je v zadnjih 30 letih eksplodiralo, otroci nas zanimajo bistveno bolj kot kdajkoli prej. Starši, ki si v dvomih za najmanjšo malenkost poiščejo strokovni nasvet, so postali pravi vzgojni pionirji, združujejo nasvete prijateljev, vzgojiteljev, pedagogov s spoznanji iz raznovrstne literature, pri čemer izoblikujejo lastno mnenje, ki ga vsakokrat preverijo in nadgrajujejo. Ob eksploziji znanja in novih znanstvenih in raziskovalnih odkritjih si Familylab postavlja »ključno eksistencialno vprašanje: kako naj ljubezen in predanost, ki ju čutimo, preobrazimo v ljubeče vedenje?« Postavimo si raje stvarnejša vprašanja. Kakšne vzgojne strategije se razvijajo iz znanstvenih spoznanj? Ali lahko dejavnost, ki izključuje etiko, prevzame odgovornost? Kaj ti preostane, če se ti grozljivo majhna razdalja med empatijo in surovo primitivnostjo, v luči znanstvene razlage človeških možganov, ki se v zadnjih 50.000 letih niso razvijali, kaže kot zdravorazumska, upravičljiva? Mislim, da bi vzgoja nujno morala biti konzervativna, tista, ki ohranja svet. Vzgojni eksperiment pa je destrukcija, ki ga razbije na atomarne dele. Če je atom tu enak onemu z drugega osončja, potem je vse relativno.

»Vzgoja je učenje skozi preizkušanje, vse dokler ne najdemo lastne poti,« je lahko samo znanstvena trditev, ki je ne zanima ljubezen do sveta, temveč zgolj preverja, ali metoda deluje, funkcionira. Podobno kot postati kompetenten za dialoge z otroki. Odkritje otroka v sebi ni več novodobna bizarnost,

temveč strokovna misel. »Familylab vam pri tem z veseljem pomaga! Ste se pripravljene učiti od svojih otrok?«

AMOR MUNDI

Seveda se v vsakem odnosu nekaj naučimo, in celo psihologi bodo priznali, da predvsem zaradi konfliktnosti interesov. A medtem ko otrokov potencial ne preseže privatnega, bi moral biti »interes« odraslih, ki vzgajajo, bistveno drugačen. Starši nimamo zgolj biološke funkcije, temveč moramo otroke tudi vpeljati v svet. Prevzeti moramo odgovornost za dve stvari, ki nikakor ne sovpadata, za razvoj otroka in kontinuiteto sveta. Posebno skrb in zaščito potrebuje otrok, da se mu na svetu ne zgodi nič hudega, kakor tudi svet potrebuje zaščito, da se ubrani naskoka novincev, ki z vsakim novim rododromom bruhne vanj. Kajti »vsak nov rod zraste v star svet. Pripravljati novi rod za nov svet lahko pomeni le, da želimo novodošlim odvzeti njihovo lastno priložnost za novo,« je razmišljala Arendt že v petdesetih. Nov začetek, novo rojstvo, se lahko v svetu uveljavi samo zato, ker ima novodošli sposobnost, da začne na novo, da torej deluje. Možnost, da se z vstopom v javni prostor rodi drugič, v svet odraslih, kjer je viden in slišan. Če bi otrok bil zgolj še nedovršeno bitje, ne pa novinec, bi bila vzgoja le funkcija življenja, izpraznjenost, bežnost bivanja, neskončni proces gladkega funkcioniranja. In prihodnost bi bila grozljivo predvidljiva.

Boš že videl! je grožnja, ki se izreče samoumevno, skoraj dobrohotno. Poslušam jo že, odkar pomnim. Njena nedoločenost se z dodatki izostri po obdobjih. Na začetku morebiti, ker nisi priden, ker se ne učiš dovolj, ter se stopnjuje s težavnostjo življenjskih odločitev. Boš že videl, ko dobiš službo! Sedaj si še svoboden, boš že videl, ko dobiš resno punco! Sedaj še lahko pohajate, boste že še vidli, ko dobite otroka! Zaradi te grozne navade, ki je v resnici tolažba, češ, vsi smo v istem kotlu, me vedno navda nelagodje, strah, da bi se mi življenje in vse skrbi zožale na golo nujno, ali na gospodinjstvo/gospodarstvo, kakor bi rekli stari Grki, torej na privatno, kjer sreča gospoduje nad hlapci slučajnosti. Nazadnje sem sodelavko – boš že videl, boš že še videl! izzval, češ, kaj pa lahko reče sedaj, ko mi je izrekla že vse. Ni se pustila zmeti. Boš že še videl, ko jih (otroke) boš imel tri! Ja, prav imaš, takrat res ne bom imel več časa za pisanje. Tudi ponoči ne, ko samoobsodba delavnega človeka zaspi, in pisec ostane sam.♦